

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 30. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992360249696/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

Marivaux's Teater. De Elskende hos Marivaux er to Væsener af samme Opdragelse og vel at mærke af samme Stand. Vi finder ikke her som i vort Aarhundredes Skuespil en fornem Dame, der elsker en Mand af simpel Afstamning, eller Skikkelser som Lakajen Ruy Blas, der vinder en Dronnings Yndest. Forklæder hos Marivaux en enkelt Gang Herren sig som Tjener eller Frøkenen sig som Kammerterne, opdager de straks hinanden gennem Forklædningen. Deres Samtale er en stadig Søgen og Undflyen, Fremrykken og Tilbagevigen, lutter Hentydninger og Halvheder, tusinde Omveje, maskerede Tilstaelser og undertrykte Suk i en behagesyg men klædelig Manierethed. For Rousseau er denne Manierethed imidlertid latterlig som unaturlig. Som han i Alt foretrækker Naturlilstanden, saaledes ogsaa i det Erotiske, og Elskov i Naturlilstanden er for ham en Lidenskab, uimodstaelig og voldsom. Hos ham er vi langt fra hine Scener hos Marivaux, i hvilke den Knælende selv under Knæfaldet ikke glemte en ulastelig Holdning, medens han trykkede Spidsen af en Handske til sine Læber. Hans Helt Saint-Preux er med al sin Ridderlighed og Moral en Elektriseringsmaskine, ladet med Lidenskab, deklamerende, voldsom, selvforglemmende, og hint første Kys i Lunden ved Clarens fremkalder en Skælven, en Tilstand i Ild, som var Lynet slaaet ned; idet Julie bøjer sig mod Saint-Preux og kysser ham, daaner hun paa Stedet og falder i en Afmagt, der ikke som Paryktidens er et Koketteri, men en Følge af Lidenskabens overvældende Magt hos det unge sunde Naturbarn.

Det andet nye Træk hos Rousseau er det, at Saint-Preux og Julie ikke er Jævnlige. Hun er en fornem Mands Datter, han en fattig Huslærer, en Plebejer. Som senere i *Werther's Lidelser* er her med Elskovslidenskaben forbunden den lighedsselskende Plebejers Vilje til at kæmpe sig i Vejret; og dette er ingen Tilfældighed; thi Lidenskaben selv skaber Lighed, det fornemme Selskabs Erotik udvikler sig altid let til Galanteri.

Det tredje betydningsfulde Træk i denne Bog er det, at som Lidenskaben træder istedenfor Galanteriet og Standforskelligheden istedenfor den aristokratiske Kaste-Lighed, saaledes træder den moralske Følelse, en af Overbevisning udsprungen Hævden af Ægteskabet istedenfor den Ærbarhed, hvis eneste Aarsag var aristokratisk Stolthed, den Selvagtelse, der i den fornemme Literatur tjente som Dyd, naar der ellers var nogen Dyd.